

TAHEVA KÜLADE PIIRKONNA STRATEEGIA

2022-2028

Koostatud Leader koostööprojekti „Arukad külad“ raames

Taheva külade piirkond 2022

SISUKORD

SISUKORD	2
1. SISSEJUHATUS.....	3
2. SIDUSRÜHMADE KAASAMINE	4
2.1. Sihtrühmade kaasamine.....	4
2.2. Partnerite kaasamine	5
2.3. Kodanike teavitamine.....	6
3. TAHEVA PIIRKONNA KÜLADE AJALUGU, ISELOOMUSTUS JA ANALÜÜS.....	7
3.1. Taheva piirkonna ajalugu	7
3.2. Taheva piirkonna iseloomustus	7
3.3. Elanikkond	9
3.4. Hooned ja rajatised.....	11
3.5. Teenused.....	12
3.6. Organisatsioonid.....	12
3.7. Edulood ja projektid	15
3.8. Seosed arengukavadega.....	17
3.9. Väärtused.....	19
3.10. Arengutegurite (SWOT) analüüs	20
3.11. Fookusteemad.....	21
4. SEKKUMISLOOGIKA	22
4.1. Üldine eesmärk ehk visioon	22
4.2. Arengueesmärgid ja tegevussuunad	22
4.4. Strateegia skeem.....	24
4.5. Arukad lahendused	25
5. JUHTIMINE JA SEIRE	27

1. SISSEJUHATUS

Sii tuleb Eesti ja programmi spetsiifiline taust. (Kirjutatakse programmi poolt) Milline oli strateegia koostamise protsessi? Miks küla/piirkond aruka küla arenguprogrammis osaleb? Mis on arukas tema jaoks? Peatüki maksimaalne pikkus 1 lk.

2. SIDUSRÜHMAD KAASAMINE

2.1. Sihtrühmade kaasamine

Sidusrühmade kaasamine vajaduste hindamiseks ja strateegia protsessi toimus järgmiste meetodite kaasabil:

- **Taheva piirkonna vajaduste ja olukorra kaardistamise küsitluse koostamine** - 3 koostöökohtumist huvigrupiga (osaleda oli võimalik kõigil huvilistel). Huvigrupist tuumikgrupi moodustas omakorda 5 inimest, kes panustasid enim küsitluse loomisesse ja läbiviimisesse;
- **Küsitlus kogukonnas** - vajaduste ja olukorra kaardistamise koostamiseks viidi kogukonnas läbi veebiküsitlus seoses Taheva piirkonnaga hetkeolukorra ja võimalike arengusuundadega. Veebiküsitluse infot jagati piirkonna infokanalites ja MTÜ-de ning kohalike ettevõtete FB-lehtedel. Samuti oli huvilistel võimalik vastata paberkujul (Hargla ja Koikküla raamatukogu, Hargla Maakultuurimaja ja Taheva noortekeskus ja koostöös piirkonna sotsiaaltöötajatega);
- **Küsitluste tulemusi analüüsivad kohtumised kogukonnas** (sh koos "Arukate külade" projekti Taheva piirkonna mentori Ivika Nõgeliga) toimus perioodil november 2021-märts 2022 kolm kohtumist, kus said osaleda kõik huvilised. Kogukonda kaasati läbi otsepöördumise, FB-gruppide ja üleskutsete. Igal kohtumisel osales 10-16 inimest.

Analüüsivad kohtumised jagunesid teemade kaupa järgmiselt:

- Küsitluste tulemuste analüüsimine koostöös mentoriga + fookusteemade kujundamine;
- SWOT-analüüsiks sisendi kogumine lähtuvalt küsitluste tulemustest saadud infost ja kogukonna koostöökohtumise teemaaruteludest;
- Lähtuvalt fookusteemadest tegevussuundade, tegevuste ja sihtide kaardistamine, seadmine ning vormistamine tegevuskavaks.

- **Kohtumiste vaheline suhtlemine kogukonnaga** - peamiselt e-kirjade ja Facebooki võimaluste teel, kuna Covidist tulenevad piirangud ei võimaldanud koostöökohtumistel kaasata kogu kogukonda. Hübriidkohtumiste läbiviimiseks puudus kogukonnal tahe.

2.2. Partnerite kaasamine

Partnerorganisatsioone kaasati protsessi juba alates planeerimisetapist, et kõik huvilised saaksid soovi korral juba algusfaasis panustada, kaasa rääkida ja panustada läbi kogukonna arendamise ka enda organisatsiooni arendamisse. Protsessi õnnestus kaasata aktiivsemalt järgmiseid partnereid:

- **Taheva Avatud Noortekeskus** - Taheva kogukonnale on väga olulisel kohal noorte kaasamine kogukonna arendamisesse, seda nii planeerimise, vastutamise kui ka läbiviimise etapis. Taheva Avatud Noortekeskuse peamiseks teemadeks oli noorte kaasamise toetamine protsessi, koostöökohtumiste läbiviimiseks ruumidega toetamine ning noorte huvihariduse valdkonna arendamine läbi “Arukate külade” projekti ja loodava strateegia;
- **Hargla Kool** - Hargla Koolist (sh lasteaed) on kujunenud kogukonna jaoks üks olulisemaid arengusuundi ning läbi strateegia panustatakse kogukonna ja kooli koostöös ühiselt kooli arendamisse ja jätkusuutlikkusesse. Aktiivselt on kool kaasatud läbi juhtkonna ja õpetajate osalemise ja panustamise antud strateegia loomisesse.
- **Hargla Maakultuurimaja** - Hargla Maakultuurimaja kannab piirkonna kogukonna jaoks nn kogukonna keskuse rolli, kus viiakse lisaks kultuuri pakkumisele läbi ka kõik olulisemad kogukonna arendamisega seotud tegevused. Hargla Maakultuurimaja panustas nii ruumidega koostöökohtumiseks, kui ka strateegia koostamisse enda töötajatega.
- **Parmu Ökoküla** - kogukonna sisene koostöövõrgustik, mille liikmed panustasid aktiivselt strateegia koostamisse ja protsessi juhtimisse;

- **Taheva Valla Külade Selts** - piirkonna arengut eestvedav MTÜ, kes vastutab “Arukate külade” projekti juhtimise ja läbiviimise eest.

2.3. Kodanike teavitamine

Taheva piirkonna külade strateegia protsessi ja strateegia elluviimist käsitletakse avalikult kogukonna sees, omavalitsuses ja laiemale üldsusele järgmiste viisidega:

- 1x aastas kogukonna kohtumised strateegi analüüsimiseks – eelteavitamine piirkonna sotsiaalmeedia kanalites, kodulehtedel ja külade teadetetahvlitel. Kokkuvõttest ülevaatlik lugu piirkonna kodulehel www.kotus.ee;
- Valga valla kogukonna kohtumistel piirkonna tegevustest ülevaate andmine (sh strateegia täitmine) 1x kvartalis. Kogukonnakohtumised toimuvad erinevates vormides – õppereisid, infopäevad, koostöökohtumised, koolitused jne;
- Strateegia kasutamine ja rakendamine piirkonnaga seotud vabaühenduste, valdade allasutuste ja ettevõtjate poolt seoses erinevate projektitoetuste taotlemisel – praktiline ja vajalik dokument, mis toetab piirkonna arengut nii kogukonna, ettevõtluse ja valla tasandil.

3. TAHEVA PIIRKONNA KÜLADE AJALUGU, ISELOOMUSTUS JA ANALÜÜS

3.1. Taheva piirkonna ajalugu

Taheva nimi on kaasajal parandatud kirjepilt kohanimele Taiwola, mida 17. sajandi keskel tunti Liivimaal kerkinud mõisana ja mis ühendas Gaujiena, Taheva, Karula, Antsla ja Otepää mõisate ketti. Enne iseseisvate riikide tekkimist oli see piirkond Liivimaa kubermangu eesti ja läti keele kokkupuuteala. Kirikukihelkondlik jaotus rahvuste järgi tekkis seal 17. sajandi lõpul.

Enne Hargla kihelkonna moodustamist 1694. aastal kuulusid Taheva ümbruse alad Koivalinna (Gaujiena) kihelkonda. 19. sajandi algusest kuulus see enam kui 100 aastat Wulfide suguvõsale. 1907. aastal valmis neobarokne peahoone, mis hävis 1944. aastal Teises maailmasõjas.

Tsaarivalitsuse ajal kuulus see piirkond Võru kreisi alla. Esimesed kaardimaterjalid Taheva vallas eestlaste poolt mõisatelt päriseks ostetud maade kohta pärinevad 1867. aastast. Algselt moodustati Hargla kirikumõisast ja Taheva mõisast Taheva vald ning Laanemetsa mõisast ja Koikküla mõisast Laanemetsa vald, kuid hiljem liideti need kaks valda üheks Taheva vallaks. 2017. aastal toimunud haldusreformi järgselt kuulub endine Taheva vald Valga valla koosseisu.

Olulisemad muinsuskaitseobjektid on Hargla kirik ja kalmistu, Hargla endine kõrtsihoone ning Taheva mõisa hooned Tsirgumäe külas. Tuntud on ka Hargla rahvarõivad.

3.2. Taheva piirkonna iseloomustus

Taheva piirkond (võrreldav endise Taheva valla aladega) asub Valga maakonna lõunaosas ja kuulub pärast haldusreformi Valga valla koosseisu. Ajalooliselt on tegemist endise Hargla kihelkonna osaga Vanal Võrumaal. Naabriteks on põhjas ja idas Karula piirkond, kagus Võru maakonda ja Rõuge valda kuuluv Mõniste piirkond ning lõunas ja läänes Läti Vabariik. Valga

valla moodustavad Valga linn (Valga) ning neli maapiirkonda: Öru, Tõlliste, Karula ja Taheva. Maapiirkondade alad kattuvad haldusreformi eelsete samanimeliste valdade piiridega.

Piirkonnas elab 2022. aasta 1. jaanuari seisuga 695 inimest ning piirkonna pindalaks on 204,7 ruutkilomeetrit. Taheva piirkonna alla jääb 13 küla, suurim neist on Hargla 177 elanikuga, järgnevad Koikküla 130 ja Laanemetsa 88 elanikuga.

Taheva piirkonna külade loetelu: Hargla, Kalliküla, Koikküla, Koiva, Korkuna, Laanemetsa, Lepa, Lutsu, Ringiste, Sooblase, Taheva, Tsirgumäe, Tõrvase.

Taheva piirkond jaguneb kolmeks külade kandidiks:

- Hargla kant (301 elanikku)– Hargla, Kalliküla, Tõrvase, Tsirgumäe ja Sooblase külad;
- Laanemetsa kant (155 elanikku)– Laanemetsa, Korkuna ja Taheva külad;
- Koikküla kant (239 elanikku)– Koikküla, Koiva, Lepa, Ringiste ja Lutsu külad.

Elanike arv on 01.01.2022 seisuga.

2022. aastaks, võrreldes Taheva piirkonna esimese arengukava koostamise ajaga (2017), on Hargla ja Laanemetsa kandi külad omavahel tugevamalt lõimunud ning nende külade peamised tegevused koonduvad Harglasse ning Tsirgumäele. Koikküla kandi külad, seoses kaugusega Harglast, on rohekm enda ette grupis.

Valla administratiivne keskus asub Valga linnas (Harglast 32 km, Koikkülast 18 km). Võru linn jääb Harglast 51 km ja Koikkülast 65 km, Tartu vastavalt 112 km ja 104 km ning Tallinn vastavalt 270 km ja 255 km. Tähtsaim ühendusmagistraal on piirkonda läbiv Valga–Võru maantee.

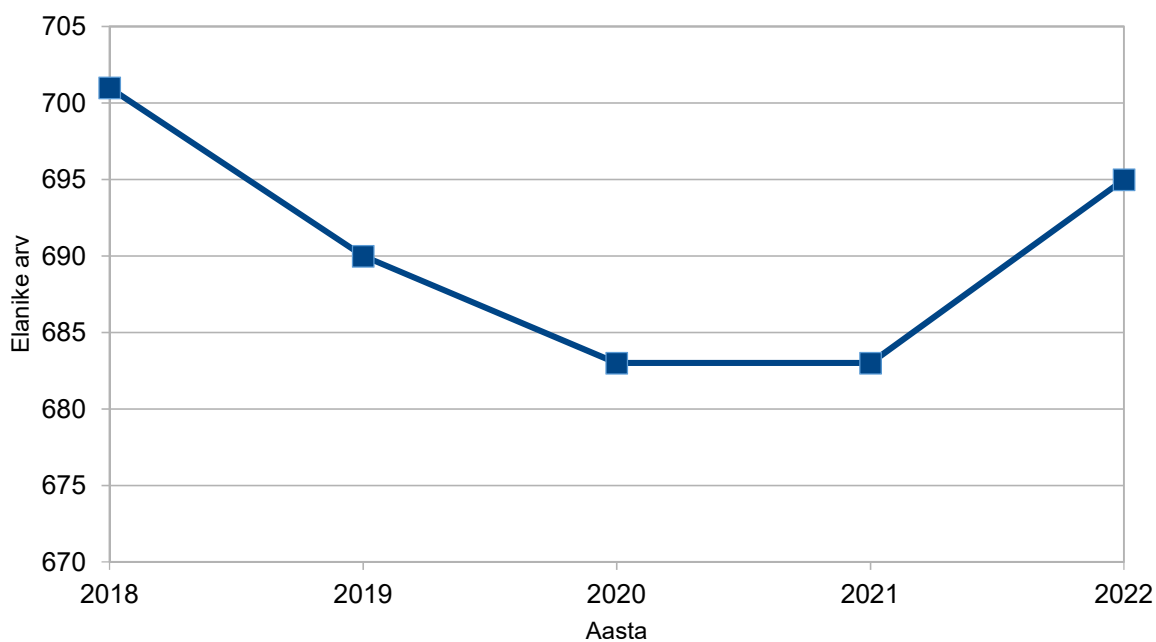
Suur osa piirkonnast on kaetud metsaga. Mets on kujunenud ajalooliselt Taheva piirkonna suurimaks loodusrikkuseks. Taheva piirkonna ettevõtjad tegutsevad peamiselt põllumajanduses, puidutööstuses ja teeninduses.

3.3. Elanikkond

Piirkonnas elab 2022. aasta 1. jaanuari seisuga 695 inimest ning piirkonna pindalaks on 204,7 ruutkilomeetrit. Taheva piirkonna alla jääb 13 küla, suurim neist on Hargla 177 elanikuga, järgnevad Koikküla 130 ja Laanemetsa 88 elanikuga.

Tabel 1. Elanike arv, sooline ja vanuseline koosseis (01.01.2022).

Küla	Elanike arv kokku	Sh mehed	Sh naised	Sh vanuses 0-6a	Sh vanuses 7-26a	Sh vanuses 27-63a	Sh vanuses 64-100a
Hargla	177	93	84	6	29	103	39
Kalliküla	26	14	12	3	2	14	7
Koikküla	130	76	54	6	32	64	28
Koiva	12	8	4	2	1	7	2
Korkuna	7	7	0	0	0	2	5
Laanemetsa	88	52	36	10	22	38	18
Lepa	38	22	16	3	11	20	4
Lutsu	14	5	9	0	4	6	4
Rinigste	45	25	20	3	7	23	12
Sooblase	40	17	23	4	10	18	8
Taheva	60	33	27	1	2	30	27
Tsirgumäe	54	25	29	3	6	29	16
Tõrvase	4	2	2	1	2	1	0
Kokku	695	379	316	42	128	355	170
Osakaal	100%	54,5%	45,5%	6%	18,4%	51,1%	24,5%
2018							
Kokku	701	382	319	24	123	373	181
Osakaal	100%	54,5%	45,5%	3,4%	17,6%	53,2%	25,8%

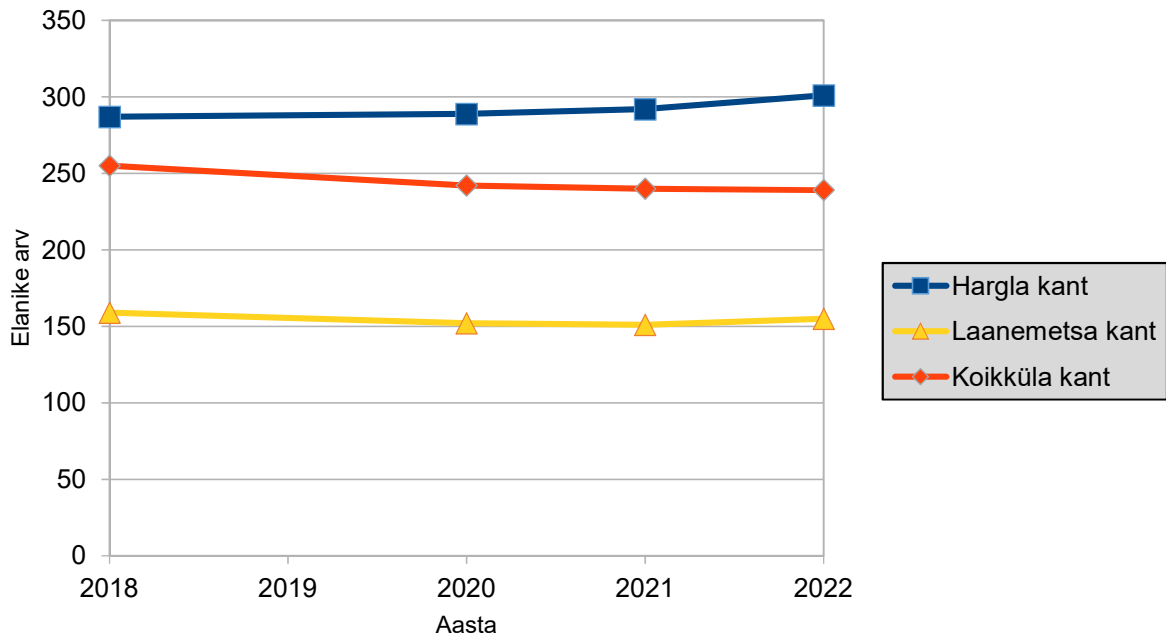

Joonis nr1 – Taheva piirkonna elanikkonna muutus 2018-2022

Taheva piirkonna elanikkonnale on avaldanud positiivset mõju aktiivselt piirkonna arendamine ja maine kujundamine koostöös Kotuse koostöövõrgutikuga. Lisaks 2020. aasta alguses alustati kinnisvara kaardistamise projektiga, mille raames selgitati välja esmalt Hargla kandi külades (testpiirkond) vabade majade ja korterite arv ning võeti nn seisva kinnisvara omanikega ühendust ja selgitati välja, mis on omanike plaanid kinnisvaraga. Selle raames saadi müüki mitmeid maju ja kortereid. Samm-sammult lisandusid juurde Laanemetsa ja Koikküla kandi külad ning kogu Kotuse piirkond. Kogukond panustas vabatahtliku tööna ka kinnisvara turundamisesse. Koostati aktiivne ja passiivne nimekiri. Esimeses on need kinnisvarad, mida omanik on valmis müüma aktiivselt ehk müügikuulutus on üleval Kotuse kinnisvara rubriigis ning seda jagatakse erinevates Facebook'i gruppides. Passiivse puhul oli omanikul soov müüa, kuid veebikeskkonnas kuulutuste jagamist ei pooldatud. Nende puhul toimus pigem otsesuhtlus kogukonna poolt huvilistega, kes piirkonda või Lõuna-Eestisse kodukohta otsisid. Mõlema variandi puhul korraldati piirkonnas ka kinnisvaratuure, kus võimalikele ostjatele tutvustati piirkonnas saada olevat kinnisvara ning selle raames ka kogukonda ja selle võimalusi.

2020 ja 2021 aasta olid planeeritud kuni 3 korda edukamad. 2020. aastal toetati 14 maja ja korteri müüki ning piirkonda kolis juurde 21 inimest ning 2021. aastal toetati 17 tehingut (2 korterit ja 1 maja vahetasid aasta jooksul 2 korda omanikku) ning piirkonda kolis juurde 17 elanikku. Selle tulemusena tänu positiivsele sisserändele stabiliseerus elanike arv ning 2021.

ja 2022 pöördus kogu Taheva piirkonna elanike arv tõusule. Samuti on toimunud muutus 0-26 ja 27-45 vanusegrupis. Nende vanusegruppide esindajate arv on kasvanud ning samuti on seeläbi tõusnud ka Hargla Kooli õpilaste arv. 2018. aastal elas piirkonnas 0-26. aastaseid 147, siis 2022 on nende arv juba 170.

Joonis nr2 – Taheva piirkonna elanikkonna muutus külade kantide kaupa 2018-2022

**2019 andmed puuduvad, püüan need võimalusel vallast saada*

Positiivselt on elanikkonna kasv mõjutanud Hargla kandi külasid, kus elanike arv on püsinud alates 2018. aastast sama või iga aastaselt kasvanud (+9 võrreldes 2021. aastaga). 2022. aasta seisuga kasvas ka Laanemetsa kandi elanike arv (+4). Samuti on stabiliseerus 2022. aastal Koikküla kandi elanike arvu vähenemine, võrreldes 2021. aastaga -1.

3.4. Hooned ja rajatised

Taheva piirkonnas on eelneval kümnendil aktiivselt panustatud külade visuaali parendamisesse ning selle raames on korrastatud mitmed paigad, avalikud kohad puhastatud võsast, loodud uusi mänguväljakuid ja puhkevõimalusi, järjepidevalt hooldatud enimkäidavate paikade ümbrust (niitmine, talgutööd jm) ning loodud bussipeatustesse läbi praktilise kunsti silmailu nii kohalikule kui ka küllastajale. Väga paljud tööd on elluviidud vabatahtlike panusega ning suuremad arendus- ja rajatistega seotud projektid erinevate projektifondide kaasabil. Samuti on protsessi toetanud aktiivselt Taheva vald, Taheva Valla Külade Selts ja Valga vald.

Taheva piirkonna kogukonna jaoks on olulised järgmised hooned ja rajatised:

- Koikküla endine lasteaia hoone;
- Koikküla puhkeala (sh mänguväljak);
- Laanemetsa Peeter-Pauli kirik;
- Laanemetsa puhkeala;
- Parmu Ökoküla talgukeskus;
- Hargla kirik, kalmistu ja kabel;
- Hargla Maakultuurimaja ja Taheva Avatud Noortekeskuse hoone;
- Hargla külaplats (tantsuväljak, mänguväljak, puhkeala);
- Hargla koolimaja;
- Hargla koolimaja juures asuvad 2 mänguväljakut;
- Taheva piirkonna omanäolised bussipeatused (2 Harglas, Sooblase, Taheva ja Laanemetsa ning lisandumas on Kalliküla ja Koikküla).

3.5. Teenused

Taheva piirkonna peamised teenused on seotud põllumajandus-, metsandus-, turismisektori, hoolekande ning avalikeasutuste poolt pakutavate teenustega. Põllumajanduses domineerivad terevilja- ja kariloomadekasvatuse ning kasvamas on alternatiivne looduslähedane suund. Viimase 7 aastaga on kiirelt arenema hakanud turismisektor. Varasemalt oli fookus ainult kanuumatkadel (Punda ja Sette talu) ja loodusturismil läbi RMK matkaradade, tänaseks on juurde lisandunud eriilmelisi majutus- ja puhkamisvõimalusi pakkuvaid ettevõtjaid (Vahi talu, Saaresalu Suvemaja, Kaldavere turismitalu), cateringi pakkumise ja toidutootmise võimalused ja teenused (Hargla kogukonnaköök), õpitubade/õppepakettide pakkujad (tohu-, naha-, tõrva-, puu-, hobutööd, kalastus, ratsutamine, makramee, taimed/puud, looduskeskkond jt). Hoolekande teenuseid osutab piirkonnas Tsirgumäe ja Kalliküla SA Taheva Sanatoorium (asenduskodu, eakate hoolekande, erivajadustega inimeste erinevad hoolekande teenused).

3.6. Organisatsioonid

Taheva piirkonna külades tegutsevad avalikes kogukondlikes huvides 2022. aastal järgmised mittetulundusühendused:

1. Taheva Valla Külade Selts (asutatud 2009. aastal)

Selts järgib oma tegevuses vabariiklaste tegevuse eetilisi põhimõtteid. Seltsi eesmärgid vastavalt põhikirjale on järgmised: Taheva piirkonna külates ja selle lähinaabruses suurenenud piirkondlik konkurentsivõime ja selle kandi igakülgne areng, laiapõhjaline toimiv sektoriteülene koostöö, piirkonnas paranenud vaba aja veetmise, kultuuri-, sportimise- jms võimalused, kohaliku kultuuri-, paikkonna ja ajaloo seotud ühistöö, piirkonnas elavate inimeste huvide kaitse, väärtustatud, kaitstud ja vajadusel taastatud ajaloo-, kultuuri- ja looduspärand.

Oma eesmärkide saavutamiseks viib selts ellu järgmisi tegevusi: korraldatakse teemakohaseid üritusi, külakoosolekuid, nõupäevi jms; koostatakse vastavaid trükiseid ja infomaterjale; viiakse läbi koolitusi; tehakse koostööd erinevate partneritega; prioriteetse suunana osaletakse Taheva-Karula-Mõniste piirkondades tegutsevaid ühendavates koostööprojektides; parendatakse ja parandatakse ühingu tegutsemispiirkonda jääva pärandi seisundit; parendatakse ja parandatakse ühingu tegutsemispiirkonda jäävate veekogude jm loodusobjektide seisundit; koostatakse projektitoetuste taotlusi eesmärkide elluviimiseks vajalike vahendite hankimiseks.

2. Koikküla Külaselts (asutatud 2002. aastal)

Selts arendab külaliikumist ja ühistegevust Koikküla kandis. Selts korraldab koolitusi, ühisüritusi, talgud, arendab välja etapiviisiliselt Koikküla puhkeala.

3. Seltsing Tsirgumäe-Sooblase Külaselts (asutatud 2006. aastal)

Seltsingu tegutsemise eesmärkideks on Tsirgumäe ja Sooblase külade elujõu säilitamine, kohaliku kultuurielu elavdamine, külaelanike silmaringi avardamine ja nende teadmiste täiendamine.

4. Seltsing Hargla Maanaiste Klubi (asutatud 2006. aastal)

Seltsingu tegevuse eesmärk on seltsingu tööst osavõtjatele käsitöö, toidu valmistamise, tantsimiselaulmise, mängude, aianduse jms valdkondades uute teadmiste pakkumine ja vastavate loengute, õppereiside, kokkusaamiste organiseerimine.

5. Seltsing Lepa Külaselts (asutatud 2007. aastal)

Seltsingu tegutsemise eesmärk on Lepa küla ühistegevuse arendamine, küla maine ja heakorra parandamine, külas ühisürituste korraldamine ja küla ajaloo väärtustamine.

6. MTÜ Hargla Jahiselts (asutatud 2007. aastal)

Mittetulundusühingus on 25 liiget. Peamiselt tegeldakse jahindusega, kuid alates 2008. aastast on MTÜ arvestatava panuse andnud Tsirgumäe-Sooblase külaelu arengusse. Rajatud on toetuse abil seltsimaja Sooblase külla, valmis 2010. aastal. Tegemist on piirkonnas ainsa külamajaga, mida selts ise majandab.

7. MTÜ Parmu Ökoküla (asutatud 2007. aastal)

MTÜ Parmu Ökoküla asub Tsirgumäe, Sooblase, Hargla, Kalliküla ja Tõrvasõ külade piires. Ökokülas elavad ja toimetavad rohelise mõtteviisiga inimesed, kes oma tööde juures seavad esmaseks eesmärgiks loodussõbraliku eksisteerimise. Töö juures arvestatakse rahvuslikke kogemusi ja kultuuri. Töö püütakse teha „kondiauru“ jõul. Mis ei tähenda seda, et ei võiks kasutada kaasaegseid tööriistu ja tehnoloogiaid. Külas liigutakse kas jalgsi, jalgratta, paadi, suuskade või hobustega. Kasutatakse kaasaegseid side ja kommunikatsioonivahendeid. Nende käivitamiseks vajalik energia tuleb saada päikese, tuule, vee vms alternatiivsel viisil. Ökoküla tegevused: lihaste kasvatamine, metsaraie ja hooldustööd ja metsa väljavedu küla piiridest, vajaliku toidu muretsemine kohapealt, ravimtaimede ja toidulisandite kogumine, hobuste hooldamine jms.

8. EELK Hargla Kogudus

Tegemist on usulise ühendusega, kes tegeleb lisaks ka kogukonna arendamisega. Koguduse omandis on suur osa Hargla küla keskel asuvast maast ning Hargla kalmistu. Koguduse suuremateks projektideks on kalmistu piirdemüüri taastamine 400 m ulatuses, kalmistu väravaehitiste restaureerimine, kiriku fassaadivalgustuse rajamine ning kiriku põrandate restaureerimine.

9. Hargla piirkonna sõbrad MTÜ (asutatud 2019. aastal)

Ühingu eesmärgid on Hargla piirkonnas ja selle naabruskonnas, endise Taheva, Mõniste ja Karula valla piires, arendada vabaaja-, noorsootöö-, kultuuri- ja spordivõimalusi; aktiveerida kogukonda läbi erinevate kogukondlike algatuste ja koostööprojektide, mis panustavad piirkonna arengusse.

10. Tsirgumäe Toidusalu MTÜ (asutatud 2020. aastal)

Tsirgumäe Toidusalu tegevuseks on propageerida permakultuuri läbi toidusalu. Toidusalu on kasvamas 9 hektarile ning sinna juurde veel mahepõllundus ning erinevad koduloomad. Tegeletakse ka hobustega ning kasvatatakse toitu kõige ökoloogilisemal teel.

11. Harglõ Tarõ MTÜ (asutatud 2021. aastal)

MTÜ Harglõ Tarõ eesmärgid on Hargla piirkonnas ja selle naabruskonnas arendada käsitöö, huvitegevuste, vaba aega, kultuuri ja turismi edendavaid võimalusi, toetada kohalikku ettevõtlust ning aktiveerida kogukonda läbi erinevate kogukondlike algatuste ja koostööprojektide, mis panustavad piirkonna arengusse.

12. Sõprade Pool MTÜ (asutatud 2021. aastal)

Sõprade Pool MTÜ eesmärk on kogukonna arendamine läbi projektide ja uute teenuste pakkumiste (loomisel on Kalliküla hobikeskus, kus saavad hobimesinikud, mehaanikud ja puidutöötledjad kasutada ruume ja seadmeid), teine peamine eesmärk on noorte toetamine ja koolitamine (koolitused iseseisvaks eluks (väikemajade ehitamine, Gaia haridus, nutivabad laagrid, loomadega tegelemine). Hobi korras tegeleb Sõprade Pool MTÜ sõprade võõrustamise ja toiduelamuste pakkumisega. Iga nädal pakume sooja käsitööleiba ja väiksemas koguses ka juuretisega saia. Plaanis on rajada mobiilne kohvik, millega saab sõita kus iganes toitu pakkuma.

3.7. Edulood ja projektid

- **Kotussõ „Uma üülaat”** - kogukonna poolt korraldatav omanäoline ja ehe laat maagilises männimetsas, kus müüakse ainult enda kätega valmistatud tooteid. Laada teeb tavapäraest eriliseks see, et laat toimub vahemikus kell 19.00-00.00 ning laadaala on haldjalikult heledates ja pastelsetes toonides kaunistustega kaunistatud ning sära liidavad juurde soojades toonides valgusketid. 2021. aastal külastas laata üle 2 900 inimese;
- **Kinnisvara kaardistamine** – 2020. aasta alguses alustati piirkonnas kogukonna poolt koostöös Kotuse koostöövõrgustikuga piirkonna nn „seisva” kinnisvara kaardistamist. Selgitati välja omanik(ud) ning uuriti, mis plaanid omanikel on kinnisvaraga. Nii tuli müüki juurde mitmeid erinevaid kortereid ja maju, mis olid aastaid lihtsalt seisnud.

Põhjuseid oli peamiselt kaks: pärimisprotsess oli lõpetamata või omanikel puudus usk, et siinkandis võiks kinnisvara leida uue omaniku. Lisaks kaardistamisele, korraldas kogukond vabatahtlikult kinnisvaratuure, kus lisaks müügis olevatele kohtadele tutvustati lähemalt ka kogukonda. Eesmärgiks seati toetada 2020. aastal vähemalt 5 korteri/maja müüki – toetati 14 korteri ja maja müüki (Taheva piirkonnas 11), mis tõi piirkonda 21 uut elanikku ning 2021. aastal toetati 17 müüki (1 maja ja 2 korterit sai uue omaniku 2 korda aasta jooksul). Piirkonda kolis juurde 17 uut elanikku.

- **Aktiivne ja üheteoidev kogukond** – piirkonna üheks tugevuseks on ühiselt toimetav ja julge kogukond, kes üheskoos on elluviinud mitmeid suuremaid ja väiksemaid tegevusi/projekte, mille raames on Taheva piirkonda edukalt ja silmapaistvalt arendatud. Samuti on olnud kogukond üheks tugevaks teguriks, miks uued elanikud on valinud oma kodupaigaks Taheva piirkonna.
- **Taheva piirkonna silmapaistavad bussipeatused** – 2018. aasta suvel said uue kunstilise välimuse loomenädala raames 2 Hargla silikaattelistest bussipeatust. Neile järgnes aasta hiljem Sooblase küla massiivne puidust pink-kuju (ema lapsega bussi ootamas), 2020. aastal Tahevale pink-kuju (jaamaülem) ja 2021. aastal pink-kuju Laanemetsa (lapsed piima joomas). 2022. aastal on lisandumas pingid Kallikülla ja Koikkülla. Neist pinkidest on saanud maantee ääres läbisõitjate ja külastajate populaarsed peatumis- ja pildistamiskohad. Lisaks on nende kaudu lahendatud ka bussipeatustes istumisküsimus.
- **Kotuse koostöövõrgustik** – Taheva piirkond on eestvedanud Taheva-Karula-Mõniste piirkonna ühiste koostöövõrgustikku Kotus alates 2014. aastast. Koostöövõrgustiku peamiseks suunaks on piirkonna turundamine, arendamine läbi ühistegevuste ja koostööprojektide ning uute elanike piirkonda toomine. Kotuse raames on loodud piirkonnale põhjalik turismikaart-infovoldik (EST, LAT, ENG), hoitakse töös ühist kodulehte www.kotus.ee, mis on suunatud nii kohalikele, kui ka külastajatele, toetatakse kinnisvara kaardistamise projekti ning kodulehel hallatakse kinnisvara müügirubriiki, korraldatakse koolitusi, õppereise, Kotussõ „Uma üülaata” ning väiksemaid tegevusi, turundatakse piirkonda laatadel ning messidel jt tegevused. Kotus on Taheva Valla Külade Seltsi allharu ehk bränd. Oma tegevuse eest pälvis Kotus 2021. aastal Rahandusministeeriumilt regionaalauhinna „Regionaalmaasika”.

- 2013. aastal esindas Hargla küla Valgamaad **Eesti aasta küla konkursil** ning 2021. aastal langes au Hargla kandi küladele (Tsirgumäe, Sooblase, Hargla, Kalliküla ja Tõrvase). Need viis küla on ühiselt piirkonna arengu eestvedajateks.

3.8. Seosed arengukavadega

Taheva piirkonna küladel on koostatud varasemalt piirkonna ülene arengukava „**Taheva piirkonna külade arengukava 2019-2023**” (antud arengukava täiendatakse ja muudetakse 2022. aasta jooksul). Samuti on piirkonnaga tihedamalt seotud „**Valga valla arengukava 2021–2035**” ning väga oluline on ka piirkonna arengu suhtes **Valgamaa Partnerluskogu strateegia**. Samuti on kogukonna jaoks olulised seosed **Eesti külaliikumise strateegia 2030-ga**.

„Taheva piirkonna külade arengukava 2019-2023”

Arengukava kolm võtmevaldkonda ja eesmärki, mis sobivad ka piirkonna strateegiaga, on:

- Säästlik ettevõtlus;
Eesmärk: piirkonnas on kasvanud mikro-ja väikeettevõtjate arv.
- Tugev kogukond;
Eesmärk: kogukonna suutlikkus ning eestvedajate arv on tõusnud.
- Väärt elukeskkond;
Eesmärk: piirkonnas on säilinud ja laienenud teenuste baas.
- Link:

<https://www.valga.ee/documents/17893995/22770526/TAHEVA+PIIRKONNA+K%C3%9CLADE+ARENGUKAVA+2019-2023.pdf/6745338c-dc1f-40e3-afa7-0461e09405b0?fbclid=IwAR33FIn6zygvM4-A04YMJ-MJiDMQXYhemY6sKKcbTMwwLcW6LoPQ9zINbzk>

„Valga valla arengukava 2021–2035”

Valga valla arengusuunad ja eesmärgid, mis ühtivad Taheva piirkonna strateegia eesmärkidega:

- Ettevõtluse arendamine ja ettevõtjasõbraliku ärikliima loomine, kohaliku toorme keskkonnasõbralik väärindamine;
- Rahvusvahelise ja piiriülese koostöö võimestamine ja valla logistilise kättesaadavuse parandamine;
- Eesmärk (E5). Õppijasõbralik õpikeskkond, pädevad õpetajad ja laialdased haridusvalikud. Mitmekülgne huviharidus ja aktiivne noorsootöö.
- Link: <https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/4311/2202/0045/Lisa1.pdf>

Valgamaa Partnerluskogu strateegia

- Mikroettevõtete elavdamine ja arendamine;
Eesmärk: piirkonnas on jätkusuutlikud kohalikku ressursi kasutavad ja tasuvaid töökohti pakkuvad mikroettevõtted ning kättesaadavad kogukondlikud teenused.
- Elukeskkonna tugevdamine ja arendamine;
Eesmärk: piirkonnas on elujõulised ja hea elukeskkonnaga kogukonnad.
- Link:
https://valgaleader.ee/images/pildid/Valgamaa_Partnersluskogu_strateegia_2015_2020_20.09.2017.pdf

Seos Eesti külaliikumise strateegia 2030

- Kogukonnaettevõtlus ja -teenused

Eesmärk 4.1 “Külades ja kogukondades on tõusnud võimekus luua eeldusi töökohtade tekkeks ja kogukonnateenuste pakkumiseks.”

- Link: https://kodukant.ee/wp-content/uploads/2019/07/Eesti_Kylaliikumise_strateegia_2030.pdf

3.9. Väärtused

Strateegia koostamise “Arukate külade” programmi koostöökohtumiste raames (2021. aasta sügis kuni 2022. aasta kevad) kujunesid välja ja sõnastati järgmised Taheva piirkonna külade väärtused:

Kokkuhoidev kogukond

Taheva piirkonna alustalaks on kogukond - ühiselt ja koostoimetav kogukond, teineteisega arvestav, austav ja vajadusel hingamisruumi pakkuv kogukond, julge ja töökas kogukond. Ilma toetava ja kokkuhoidva kogukonna arendamiseta on raske teha suuri ja julgeid samme ning muutusi ja arenguid kogukonnas ellu viia. Hajaasustuse piirkonnas on iga inimese panus ülioluline, isegi kõige väiksem.

Loodusega kooskõla

Taheva piirkonna rikkuseks on eriilmeline ja maaliline loodus - imelised männimetsad, kuppelmaastik, Koiva ja Mustjõe niidud ning viies aastaaeg nende jõgede ääres. See looduskeskkond pakub palju võimalusi, kuidas inimesed kooskõlas loodusega saavad siin edukalt elada ja toimetada. Looduse eripära piirkonnas ongi see, mis siin köidab nii elanikku, kui ka külastajat. Kui see viia tasakaalust välja, siis kaob ka see seletamatu eripära kogukonna jaoks.

Kui loodusest võtta, siis kasutada ja väärindada seda maksimaalselt. Kui looduses olla ja liikuda, siis võimalikult jäljetult. Kui loodusest oled võtnud, siis tuleb anda panus ka vastu, et tasakaal säiliks.

Noorte kaasatus

Taheva piirkonnas on iga inimene oluline. Väga suurt rõhku pööratakse noorte ja laste võimalustele ning nende omaalgatuse soosimisele. Kogukonna soov on anda noortele kodukohas kasvades võimalikult laiad võimalused panustamiseks nii endasse kui ka enda huvide arendamise kaudu piirkonna arengusse. Luua noortele positiivsed kogemused ja sidemed kodukohaga. See suurendab tõenäosust, et pärast õpinguid pöördub rohkem noori kodukanti tagasi ja loob enda pere siia ja panustab koos perega taas piirkonda.

Noori ja lapsi kaasatakse tegevustesse ideede arendamise, planeerimise, läbiviimise kui ka analüüsi etappidesse - luua side, et kogukonna tegevused on ka nende tegevused, mitte ainult täiskasvanute tegevused.

3.10. Arengutegurite (SWOT) analüüs

Strateegia jaoks läbi viidud küsitluse ning arengukohtumiste raames analüüsiti piirkonna tugevusi,

nõrkusi, võimalusi ning ohtusid, mis on kokku võetud järgneval tabelis.

TUGEVUSED	NÕRKUSED
<ul style="list-style-type: none"> • Eheda loodusega elukeskkond; • Kokkuhoidev ja tegus kogukond; • Teotahelised eestvedajad kogukonnas; • Võimekus leida rahastusallikaid ideede elluviimiseks; • Paindlik haridus; • Rohkelt looduressursil põhinevaid mikroettevõtteid; • Ressursid väiketootmiseks (puit, loodusannid, veised, mahe keskkond); • Ettevõtlikud noored; • Kodulähedased avalikud teenused (kool, lasteaed, perearst, raamatukogud, hooldekodud, kauplused, noortekeskus, kultuurimaja, kalmistud). 	<ul style="list-style-type: none"> • Kohalike teenuste puudus; • Elukondlike teenuste kaugus (bensiinijaamad, poed, eriarstiabi, juuksur, gümnaasium); • Jäik ühistranspordi süsteem (ja kaugus keskustest); • Vähe kohalikke töökohti, madal palgatase, suured kulud linnas tööl käimiseks; • Vähe sobilikke avalikke ruume ja elamiskõlblikku kinnisvara; • Piirkonniti ebaühtlane aktiivsus ja areng; • Kõikuva kvaliteediga internet; • Teede olukord sesoonselt väga kehv.
VÕIMALUSED	OHUD
<ul style="list-style-type: none"> • Tühjade hoonete rohkus; • Sise- ja lähiturismi nõudluse kasv; • Kasvav nõudlus teenuste järele; • Euroopa, siseriiklike ja kohalike programmide avanemine. • Maale elama soovijate tõusev trend; • Mahetoodete tarbimise kasv; • Läti lähedus turu ja koostööpartnerina. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kooli sulgemise oht; • Sädeinimeste väsimine; • Lageraie ohustab piirkonna unikaalsust; • Poliitilised otsused, mis ei arvesta kogukonna vajadustega; • Vallaametnikud ei mõista piirkonna eripära ja vajadusi; • Regionaalpoliitika nõrkus.

3.11. Fookusteemad

Strateegia jaoks läbi viidud küsitluse ning arengukohtumiste raames analüüsiti piirkonna tugevusi, nõrkusi, võimalusi ning ohtusid, mis on kokku võetud järgneval tabelis.

HARIDUS

Kasutades ära eestvedajate võimekust ning kogukonna kokkuhoidvust, tugevdada kohapealset kooliharidust, et vähendada kooli sulgemise ohtu ning suurendada noorte huvi elada Taheva piirkonnas.

ETTEVÕTLUS

Kasutades ära teenuste ning sise- ja lähiturismi nõudluse kasvu ning avanevaid finantsmeetmeid, võimestada kohalikke mikroettevõtteid, pakkuma kogukonnale tasuvaid kodulähedasi töökohti.

KOGUKONNATEENUSED

Kasutades ära nõudluse kasvu teenuste järele ning avanevaid finantsmeetmeid, arendada välja kogukonna vajadustest lähtuvaid kogukonnateenuseid ning sellega ühtlustada Taheva piirkonna eri kantide arengut.

4. SEKKUMISLOOGIKA

4.1. Üldine eesmärk ehk visioon

Pikk versioon:

Aastaks 2028 on Taheva piirkonnas rohkelt peresid, lapsi ja noori. Tühjad talukohad on täitunud piirkonda tagasi ja juurde tulnud elanikega.

Siin tegutseb palju vahvaid pere- ja elustiiliettevõtteid, kes tegelevad mahetootmise, loodusturismi ja väiketootmisega. Suur osa elanikest saavad teenistuse piirkonnas töötades või kaugtööd tehes.

Tänu suurepärasele transpordi- ning internetiühendustele on teenused ja töökohad hästi kättesaadavad. Taheva piirkond pakub elamusi, loodust ja kultuuri nii kohalikele kui küllastajatele. Meil saab nautida kohalikku toitu ning osta käsitööd, mida pakuvad siin tegutsevad kohvikud, poed ja mahemarketid.

Piirkonnas on uuendusmeelne kool, kus laste silmad säravad. Meil on ühtehoidev kogukond, kes juhib ise Taheva piirkonna arengut ja suudab oma huvide eest seista. Kogukonna ja vallavõimu vahel on hea koostöö.

Lühike versioon/slogan: *Kuidas maa, nõnda marjad!*

4.2. Arengueesmärgid ja tegevussuunad

Igale SWOT analüüsis tehtud valikule (fookusteemad) peaks vastama vähemalt 1 arengueesmärk. Eesmärgid peavad olema varustatud realistlikult mõõdetavate tulemusnäitajatega.

FOOKUSTEEMA	ARENGUEESMÄRK/MÕÕDIK	TEGEVUSSUUNAD (tegevused, projektid, paketid, millega planeerimine arengueesmärgid ellu viia)
Haridus	1. Piirkonnas on „toimiv” (paremat sõna vaja siia seoses õpilaste arvuga) ja kogukonna näoga lasteaed-põhikool	<ul style="list-style-type: none">• Regulaarsed koostöökohtumised lasteaia- ja koolipere,

	<p>- <i>Õpilaste arv koolis ja laste arv lasteaias;</i></p> <p>2. Kogukonna ja koolipere (õpilased, õpetajad ja personal) koostöö loomine, arendamine ja hoidmine;</p> <p>- <i>Ühistegevuste, -koolituste, -ürituste, koostöökoht miste arv;</i></p> <p>3. Õppetingimuste, -meetodite, -võimaluste, -vahendite uuendamine, arendamine ja loomine koostöös kogukonnaga;</p> <p>- <i>Uute/uuendatud võimaluste arv;</i></p> <p>4. Huvihariduse süsteemne koordineerimine ja läbiviimine piirkonnas nii lastele (0.-6.a), noortele (7.-26.a) kui ka täiskasvanutele;</p> <p>- <i>Tasuta ja tasuliste huviringide arv vanusegrupiti; kord aastas läbiviidud uuringud/tagasisideküsitlused vm + tulemuste analüüs.</i></p>	<p>valla ning kogukonnaga;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kooli ja lasteaia probleemide ja vajaduste kaardistamine koostöös kogukonnaga; • Taheva piirkonna hariduse tegevuskava koostamine koostöös kogukonnaga; • Lisarahastuse leidmine tegevuskava elluviimiseks; • Huvihariduse vajaduse iga-aastane kaardistamine (lapsed, noored ja täiskasvanud eraldi); • Lisavõimaluste ja rahastuse leidmine huvihariduse arendamiseks piirkonnas (juhendajate töötasud, vahendid, ruumide tingimused).
Ettevõtlus	<p>1. Piirkonna looduse võimaluste kasutamine ettevõtluses (suund tooraine väärindamisel ja lisaväärtuse loomisel) – turism, puiduvaldkond, kohalik toit, käsitöö, loomakasvatus (loomsete saadused);</p> <p>- <i>Uute ettevõtete, töökohtade ja toodete/teenuste arv.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> • Turundada piirkonna ettevõtlusvõimalusi. • Soodustada teadmiste kasvu loodusturismis ja väiketöötlemises. • Luua loodusturismiks soodsat keskkonda. • Soodustada kohalike ettevõtjate vahelist võrgustumist ja koostööd.
Kogukonnateenused	<p>1. Piirkonnas on avatud/arendatud uued kohapeal toimivad kogukonnateenused, mis on loonud endaga ka püsivaid töökohti;</p> <p>- <i>Uute/arendatud teenuste arv ja uute töökohtade arv.</i></p> <p>2. Piirkonna külade viusaali korrastamine, arendamine (sh külade välimus, haljastus, mänguväljakud, külaplatsid, kogukondlike teenuste osutamise tingimused jne) läbi erinevate kogukondlike algatuste, projektide ehk kogukonna näoga koduse ja turvalise</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kogukondlike ühisõppimise vormide laiendamine (õpiringid, õppereisid ja -matkad jne); • Piirkonna teadvustamine ja tutvustamine väärt elukeskkonnana; • Turundada piirkonna ettevõtlusvõimalusi; • Soodustada kohalike ettevõtjate vahelist võrgustumist ja koostööd;

	<p>elukeskkonna loomine;</p> <p>- ellu viidud projektide/teenuste/uute võimaluste arv.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kogukonnateenuste arendamine ja vaba aja tegevusvõimaluste mitmekesistamine. • Külade visuaali kaunimaks tegemine koos kogukonna ja lisarahastusvõimalustega; • Liiklusturvalisuse tõstmine (kõnniteed, lamavad politseinikud jne).
--	--	---

4.4. Strateegia skeem

4.5. Arukad lahendused

VÕTMEVALDKOND / TEGEVUSED	2022	2023	2024	2025	2026	Vastutaja(d)
1. HARIDUS						
Regulaarsed koostöökohtumised lasteaia- ja koolipere, valla ning kogukonnaga	x	x	x	x	x	Helen Puusalu, Jandra Mölder, Keiu Juurmaa
Kooli ja lasteaia probleemide ja vajaduste kaardistamine koostöös kogukonnaga	x					Helen Puusalu, Jandra Mölder, Piret Puhalainen
Taheva piirkonna hariduse tegevuskava koostamine koostöös kogukonnaga	x	x				Helen Puusalu, Jandra Mölder, Piret Puhalainen, Keiu Juurmaa
Lisarahastuse leidmine tegevuskava elluviimiseks	x	x	x	x	x	Helen Puusalu, Monika Rogenbaum
Huvihariduse vajaduse iga-aastane kaardistamine (lapsed, noored ja täiskasvanud eraldi)	x	x	x	x	x	Lea Radsin, Madli Must, Helen Puusalu
Lisavõimaluste ja rahastuse leidmine huvihariduse arendamiseks piirkonnas (juhendajate töötasud, vahendid, ruumide tingimused)	x	x	x	x	x	Lea Radsin, Madli Must, Helen Puusalu
2. ETTEVÕTLUS						
Piirkonna ettevõtlusvõimaluste turundamine läbi Kotuse, sotsiaalmeedia	x	x	x	x	x	Rasmus Onkel, Joosep Puhalainen
Kohalike ettevõtjate vaheline võrgustumine ja koostöökohtumised	x	x	x	x	x	Rasmus Onkel, Monika Rogenbaum

Koolitused loodusturismi ja väiketöötlemise alal		x				Merike Uuetoa, Rasmus Onkel, Piret Puhalainen, Heldor Sepp (Tsirgumäe Toidusalu MTÜ)
3. KOGUKONNATEENUSED						
Kogukondlike ühisõppimise vormide laiendamine (õpiringid, õppereisid ja -matkad jne)	x	x	x	x	x	Rasmus Onkel, Kalev Raudsepp, Hannah- Lore Toomeorg
Piirkonna ettevõtlusvõimaluste turundamine	x	x	x	x	x	Joosep Puhalainen, Rasmus Onkel, Monika Rogenbaum
Piirkonna teadvustamine ja tutvustamine väärt elukeskkonnana; osalemine Maale elama päeval	x	x	x	x	x	Rasmus Onkel, Monika Rogenbaum
Kohalike ettevõtjate vahelise võrgustumise ja koostöö arendamine	x		x			Joosep Puhalainen, Rasmus Onkel, Indrek Miller
Kogukonnateenuste arendamine ja vaba aja tegevusvõimaluste mitmekesistamine	x		x		x	Indrek Miller, Keiu Juurmaa, Jandra Mölder, Andres Rattasepp
Külade visuaali kaunimaks tegemine koos kogukonna ja lisarahastusvõimalustega	x	x	x	x	x	Andres Rattasepp, Hargla Maanaiste Klubi, Lea Radsin

Liiklurvalisuse tõstmine (kõnniteed, lamavad politseinikud jne)		x		x		Monika Rogenbaum
---	--	---	--	---	--	------------------

5. JUHTIMINE JA SEIRE

Taheva piirkonna külade strateegia aluseks on tegevuskavas (ptk 4) toodud ajakava ning eesmärkide ja tulemusnäitajate tabelis (ptk 4.2) toodud kriteeriumid, mida seireprotsessi jooksul jälgida. Seire teostamiseks korraldatakse 1 kord aastas koostöökohtumisi, kus võrgustiku liikmeskond analüüsib tulemusi ja saavutusi kasutades järgnevat seiremaatriksit:

Tegevuskava täitmise seire maatriks:

TEGEVUS	2	2	2	2	2	2	TÄITMISE SEIS („Alustamata”, „Ettevalmistamisel”, „Osaliselt täidetud”, „Täidetud”.	VASTUTJA KOMMENTAAR (Märkused ja ettepanekud tegevuse osas)
	0	0	0	0	0	0		
	2	2	2	2	2	2		
	2	3	4	5	6	7		

Eesmärkide saavutamise seire maatriks:

EESMÄRK	NÄITAJAD	BAASTASE	MUUTUS	JÄRELDUS/KOMMENTAAR

Uue strateegia koostamiseks viiakse läbi põhjalik hindamine ning käivitatakse eesmärkide ja tegevuskava ümber vaatamise protsess aastal 2027.